

« zurück blättern vor »

LADA subst. f., ab 1550; auch *lada*. **1)** ‘Kasten’ – ‘skrzynia’: (16. Jh.) 1959–1960 ŹródłaEkMalb II 67, SPXVI *W którym [cekhause] naprzód: Dział wielkich i mniejszych albo średnich, które stoją w swoich ładach, niektóre zgnięły nro 14.* o 1564 Maćz 140a, SPXVI *Infundibulum, Licy też ladá we młynie nád kámieniem w którą żyto wsiłuyą.* o 1581 ZapKościer 23v, SPXVI *Grzegorz Smogorziński żądał iest od nas przyzięcia piędędzy do liady naszei Summy marcas Piędździeiąth [...] ktore daie na dlug.* o 1588 GostGosp 88, SPXVI *któ chce áby sporą słome miał / ladę z kofą do rzezánia sieczki / á koćiel do grzania wody mieć.* o (1643) 1909 JarzGoś 90, SP17 *Szafę srebrem opafano, Literami wypifano złotemi [...] co jest w ladzie.* o 1737 Inw.pozn.i kal. 518, SP17 *lada do sieczki rźnięcia jedna.* o 1765–1770 Rog. Doś. 3 421, L *Lady do chędożenia i przesiewania zboża.* o [LBel.] 1901 Smol. W.Pisma I 187, DOR *W stodole o dwóch zwyczajnie klepiskach mieści się pierwotnej konstrukcji o jednym rzezaku lada, na której przygotowują sieczkę, lub maszyna o kilku nożach.* – (SŁA), SPXVI, MAĆZ, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. **2)** ‘Hebel’ – ‘lewar’: 1643 Arch. 3 19, L *Lada z swoim drażkiem działa i z łozem podnieść może.* o 1643 UffDekArch II 18, SP17 *nie zła occasia wfpomnieć tu lady y lewaru, ponieważ też do tych Narządow należą, wułażcza kiedy się trąfi dźiątá [...] podnosić.* o 1690 SolArch 16, SP17 *Ladá albo windá wozowa do nákladánia drzewá [na kozły, (L)].* o [LBel.] 1781–1783 Jak.Art. 3 298, L *Lada, silnia do podnoszenia ciężarów.* – (SŁA), TR, L, SWIL, SW, LSP. **3)** ‘Rahmen, an dem der Weberkamm befestigt ist, Weblade’ – ‘przyrząd do przytrzymywania płótna przy tkaniu’: (SŁA), SWIL, LSP. **4)** ‘Tresen, Ladentisch’ – ‘kontuar, stół sklepowy’: †1896 Rog., SW *Rok cały z łokciem stoją za ladą.* – (SŁA), SW, LSP, DOR. ◇ **Var:** *lada* subst. f., 1564 Maćz 140a, SPXVI – (SŁA), SPXVI, MAĆZ, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR; *lada* subst. f., [hapax] (16. Jh.) 1960 ŹródłaEkMalb II 67, SPXVI – nur SPXVI. ◇ **Etym:** **1)** nhd. *Lade* subst. f., ‘Weberlade; kistenförmiger Behälter; Windkasten an der Orgel; Winde zum Heben von Lasten, bes. von Baumstämmen’, GRI, nur für Inh. 1, 2, 3. **2)** nhd. *Laden* subst. m., ‘Verkaufsstand, Verkaufstisch’, GRI, nur für Inh. 4. ◇ **Konk:** *dźwigacz* subst. m., bel. seit vor 1900, SW, zuerst geb. SW, nur für Inh. 2; *dźwigarka* subst. f., bel. seit 1952, DOR, zuerst geb. SW, nur für Inh. 2; *dźwignia* subst. f., bel. seit 1792, L, zuerst geb. L, nur für Inh. 2; *kontuar* subst. m., bel. seit †1912, DOR, zuerst geb. SW, nur für Inh. 4; *lewar* subst. m., bel. seit 1567, SPXVI, zuerst geb. CN, nur für Inh. 2; *tragar* subst. m., bel. seit †1769, TR, zuerst geb. TR, nur für Inh. 2; *winda* subst. m., bel. seit 1777, L, zuerst geb. L, nur für Inh. 2. ◇ **Hom:** *lada* subst. f., ‘Rodung, Brachland’, bel. seit 1582, SPXVI, zuerst geb. L; *lada* subst. f.,

‘Lackzistrose (Cistus ladaniferus L.)’, bel. seit 1564, SPXVI, zuerst geb. MAČZ; *lada* int., ‘irgendein’, bel. seit 1558, SPXVI, zuerst geb. CN. ◇ **Der:** *ladka* subst. f., ‘Truhe, Schatulle’, (1558) 1972 ProtokWoźnik 111, SPXVI *a pol grzywny my daly od szuona, y trzy grosse, czo maly bycz wlathczie na myessczka potrzebe*. Zuerst geb. SW, nur für Inh. 1. ❖ Die Beziehung zwischen den unter 1 genannten Geräten, die alle mehr oder weniger die Form einer Kiste haben, und dem Gerät zum Heben ist unklar. Die Inhalte 3 und 4 wurden wohl erst im 19. Jh. entlehnt und an das bereits bestehende poln. *lada* angeschlossen.

« zurück blättern vor »